

JOANNA SZADY – LUBLIN

KSIĘGI KAZNODZIEJSKIE Z KOŃCA XVIII WIEKU W BESZOWEJ

Kościół w Beszowej był głównie przedmiotem analizy architektonicznej¹. Pozostawał również w kręgu zainteresowań autorów zajmujących się historią zakonów², a także historią książki rękopiśmiennej³. Dzieje parafii beszowskiej to również przedmiot badań historyków Kościoła⁴. Parafia ta powstała prawdopodobnie na początku XIII w. w diecezji krakowskiej, a w 1326 roku należała do dekanatu książnickiego prepozytury wiślickiej⁵. Dzieje kościoła i parafii w Beszowej związane są od XV w. z zakonem paulinów, kiedy to biskup krakowski Wojciech Jastrzębiec dokonał tu fundacji klasztoru. Akt z 26 II 1421 roku stwierdzał m.in., że na miejsce starego drewnianego kościoła wzniesiono nowy muro-

¹ A. Szyszko-Bohusz, *Beszowa, Skalmierz i system krakowski, Bodzentyn*, „Sprawozdania Komisji do Badań Historii Sztuki w Polsce”, 9 (1915) s. 45-65; M. Gorzałak, *Kościół i klasztor popauliński w Beszowej*, „Studia Claromontana”, 10 (1989) s. 454-478; J. Zub, *Dzieje kościoła i klasztoru paulińskiego w Beszowej po kasacie zakonu*, „Studia Claromontana”, 10 (1989) s. 479-487; R. Mirowski, *Świętokrzyski album*, Kielce 2001, cz. 1, s. 8.

² J. H. Zbudniewek, *Katalog domów i rezydencji polskiej prowincji Paulinów*, „Nasza Przyszłość”, 31 (1969) s. 181-228; tenże, *Zbiór rękopisów paulińskich w Polsce*, w: *Z badań nad polskimi księgozbiórami historycznymi*, Warszawa 1992, t. 12, s. 5-54; J. Wiesiołowski, *Fundacje paulińskie XIV-XV wieku na tle ruchu fundacyjnego klasztorów w Polsce*, „Studia Claromontana”, 6 (1985) s. 145-159; P. P. Gach, *Paulini na ziemiach polskich w latach 1773-1914*, „Studia Claromontana”, 7 (1987) s. 290-313; tenże, *Mienie polskich zakonów i jego losy w XIX wieku*, Rzym 1979; J. Kłoczowski, *Zakony na ziemiach polskich w wiekach średnich*, w: *Kościół w Polsce*, Kraków 1966, t. 1, s. 508-509.

³ M. Hornowska, H. Zdzitowiecka-Jasieńska, *Zbiory rękopiśmienne w Polsce średniowiecznej*, Warszawa 1947;

⁴ E. Wiśniowski, *Rozwój sieci parafialnej w prepozyturze wiślickiej w średniowieczu*, Warszawa 1965; tenże, *Prepozytura wiślicka do schyłku XVIII w.*, w: *Materiały do atlasu historycznego chrześcijaństwa w Polsce*, t. 2, cz. 2, Lublin 1976; J. Wiśniowski, *Historyczny opis kościołów, miast, zabytków i pamiątek w Stopnickiem, Mariówka* 1929.

⁵ J. Zbudniewek, *Beszowa*, w: *Encyklopedia Katolicka*, t. 2, kol. 331.

wany podniesiony do godności kolegiaty i świątyni klasztornej, zastrzegając by przysłani z Częstochowy zakonnicy władali dobrze językiem polskim⁶. Fundacja klasztoru w Beszowej była piątą fundacją tego zakonu na ziemiach polskich, ale pierwszą związaną z obsługą duszpasterską. Podobnie jak w innych przypadkach zwyciężyła wola fundatorów zmieniając tradycyjny model kontemplacyjny zakonu paulinów w bardziej czynny duszpastersko nie tylko parafialnie, ale również misyjnie, sanktuaryjnie⁷. Fundacja biskupa Jastrzębca nie była przypadkowa. Był on z tą miejscowością niewątpliwie związany uczuciowo, tu został ochrzczony i tu pobierał pierwsze nauki w szkole parafialnej – i jak pisał Długosz – „ukochaną przez siebie Beszowę i klasztor często nawiedzał i wielu cennymi darami takowe upiększał i zdoił”⁸. Paulini sprawowali tu duszpasterstwo do 1819 roku z krótką przerwą w 1785 roku⁹.

Artykuł niniejszy rejestruje stan zaopatrzenia parafii paulińskiej w Beszowej w księgi kaznodziejskie w świetle inwentarza wizytacyjnego z 1783 roku. Jest to spis inwentarzowy nienumerowany z podziałem na rodzaje ksiąg i na liczbę egzemplarzy¹⁰. Zapis wizytacyjny jest typowy dla ówczesnej epoki i charakterystyczny dla źródła tego typu. Obejmuje wykaz dzieł z opisem poszczególnych pozycji w postaci skróconej do nazwiska autora, początkowych słów tytułu lub do obiegowego tytułu, co niejednokrotnie utrudnia a nawet uniemożliwia identyfikację dzieła. Wizytacja wymienia 478 dzieł (629 egzemplarzy) oraz dodatkowo 48 „libri antiqui” i liczbę 130 ksiąg odziedziczonych po zmarłych kapłanach (razem – 807 wol.). Na tle pozostałych parafii dekanatu Pacanów, rejestrujących po kilkadziesiąt pozycji, księgozbiór beszowski jest imponujący. Dorównuje mu co najwyżej księgozbiór zakonnej parafii kanoników regularnych laterańskich w Kurozwękach¹¹ (318 dzieł). Nawet biorąc pod uwagę obszar całej prepozytury wiślickiej w tym okresie i wybierając parafie z licznymi księgozbiorami (Pińczów – 278, Wiślica-kolegiata – 200, Działoszyce – 213, Krzyżanowice – 170, Młodzawy – 124) Beszowa jawi się jako parafia o zdecydowanie najwyższej liczbie ksiąg bibliotecznych. Niewątpliwie swój wpływ na liczbę i zawartość treściową zbioru w Beszowej miało umiejscowienie tam w latach 30-tych XVII i I poł. XVIII wieku studium teologii moralnej¹².

Sposób zapisu inwentarzowego pozbawiony miejsca i roku wydania rejestrowanych dzieł nie może być podstawą do dogłębnych badań, a jedynie może

⁶ B. Chlebowski, *Beszowa*, w: *Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, t. 15, s. 116-117.

⁷ Zbudniewek, *Zbiór rękopisów*, s. 7.

⁸ Gorzelak, *Kościół i klasztor*, s. 455.

⁹ Z. Chełmicki, *Paulini w Polsce*, w: *Podręczna Encyklopedia Kościelna*, t. 29-30, s. 399.

¹⁰ *Akta wizyty generalnej [...] 1783 odprawionej*, Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie, AV 56, s. 129-145; ABMK 3328.

¹¹ Tamże, s. 316-326.

¹² H. Czerwień, *Szkoła paulińska*, w: *Dzieje teologii katolickiej w Polsce*, t. 2, cz. 2, Lublin 1975, s. 524.

stanowić bazę do ustaleń zawartości ilościowej i treściowej zbioru. Inwentarz jest również sam w sobie dowodem na istnienie bibliotek przy kościołach zakonnych, które niejednokrotnie uległy zniszczeniu po okresie kasat zakonów. Sytuacja taka nie ominęła i omawianego księgozbioru. Zniszczenia i grabieże bibliotek, również popaulińskich, są wynikiem działalności Samuela Bogumiła Linde i włączenia ich do księgozbioru Biblioteki Publicznej wywiezionej po powstaniu listopadowym do Petersburga. Wśród nich znalazło się 3700 dzieł pochodzących z ośmiu klasztorów paulińskich, w tym 540 ksiąg z Beszowej¹³. Biorąc pod uwagę stan 807 woluminów w 1783 roku, ubytek księgozbioru stanowiłby więc 66,91%. Przepuszczalnie przy parafii zostało po grabieży Lindego 267 wol., co zgadzałoby się z uwagą zanotowaną na pocz. XX wieku przez ks. Wiśniewskiego – „biblioteka po Paulińska składająca się z paruset tomów różnej treści zachowuje się w salce przy plebanii”¹⁴. Na szczątki tego księgozbioru można się natknąć podczas badań zbiorów różnych bibliotek krajowych¹⁵. Stan liczebny i treściowy biblioteki beszowskiej w końcu XVIII w. to niewątpliwie wynik parusetletniej tradycji zbierackiej zakonników. Podobnie jak w innych zakonach biblioteka stanowiła miejsce do rozwoju formacji intelektualnej. Konstytucje zakonne zwracały uwagę na znaczenie i funkcję biblioteki w życiu zakonu, a wielu autorów tego okresu również zachęcało do poszerzania wiedzy. Na konieczność czytelnictwa zwłaszcza w zakresie teologii moralnej zwracał uwagę w I poł. XVII w. m.in. Grzegorz Terecki w swoim *Conversio morum Paulinorum*¹⁶. Odbiciem narastającej potrzeby przygotowania kaznodziejskiego w zakonach prowadzących działalność duszpasterską jest zbiór pomocy homiletycznych. Dział „libri concionatorii” w Beszowej zawiera 120 pozycji inwentarzowych (216 egzemplarzy). Spośród 478 dzieł wymienianych w inwentarzu stanowi to 25,10 %. Dla porównania można przyrzeć się zawartości ilościowej ksiąg w innych klasztorach paulińskich. Dotychczasowe badania w tym zakresie dotyczące I połowy XVIII w. wyglądają następująco: Leśna w 1755 – 377 pozycji, w tym kaznodziejstwo – 82 pozycje (21 %) ¹⁷; Jasna Góra w 1714 roku – 4221 pozycji, w tym kaznodziejstwo – 676 pozycji (16%) ¹⁸, Włodawa w 1728 roku 109 pozycji – w tym kaznodziejstwo 49 po-

¹³ Gach, *Paulini*, s. 303.

¹⁴ Wiśniewski, *Historyczny opis*, s. 15.

¹⁵ A. Witkowska, *Pauliniana w Bibliotece Publicznej im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie*, „Roczniki Humanistyczne” 35 (1987) z. 2, s. 165-173; A. Jabłonka, *Kazanie o św. Wojciechu z rękopisu paulinów w Beszowej*, „Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej”, 50-51 (1999) z. 1-2, s. 85-94.

¹⁶ D. Cichor, *Dzieje kościoła i klasztoru paulinów we Włodawie (1698-1864)*, „Studia Claromontana”, 13 (1993) s. 406.

¹⁷ B. Bięńkowska, *Biblioteka OO. Paulinów w Leśnej (1727-1864)*, „Studia Claromontana”, 9 (1988) s. 403.

¹⁸ Dane uwzględniają liczbę woluminów: L. Pietras, *Biblioteka jasnogórska w XVII-XVIII wieku*, „Studia Claromontana”, 6 (1985) s. 390.

zycji (44%)¹⁹. Dane powyższe wskazują, że dział kaznodziejski stanowił zawsze znaczącą część zbiorów bibliotecznych, również w zbiorach innych zakonów²⁰. Dla Beszowej te 120 ksiąg stanowiło 1/4 zbioru inwentarzowego, a wśród nich znalazły się książki autorów zarówno polskich jak i zagranicznych, w zdecydowanej większości zakonników. Wgląd w przeszłość omawianego księgozbioru, nawet poprzez pośrednie źródło informacji jakim jest inwentarz biblioteczny, daje możliwość przynajmniej częściowej znajomości kultury czytelniczej paulinów w okresie przedrozbiorowym.

---

¹⁹ Dane uwzględniają liczbę tomów: L. Zalewski, *Biblioteka seminarium duchownego w Lublinie i biblioteki klasztorne w diecezji lubelskiej*, Warszawa 1926.

²⁰ Np. inwentarz biblioteczny bożogrobców miechowskich wykazywał, wg stanu z 1810 roku, 688 dzieł kaznodziejskich i był to największy zbiór w ramach tego księgozbioru. R. Skrzyński, *Zbiory kazań w polskich księgozbiorach okresu średniowiecza*, ABMK, 70 (1998) s. 253-254

ANEKS

Inwentarz biblioteczny został przytoczony w formie wykazu, tak jak jest zamieszczony w źródle. Uzupełniono go jedynie o numerację kolejnych pozycji tytułowych. Zachowano przy tym pisownię oryginału z pewnymi zmianami. Duże litery pozostawiono tylko w wyrazie początkowym dzieła, w nazwiskach i imionach autorów (lub ich formach zastępczych: eiusdem, tegoż) oraz w nazwach własnych. Braki tekstowe zostały uzupełnione i umieszczone w nawiasach kwadratowych. Skrótory powszechnie znane i proste do rozszyfrowania (X, BVM, SI) pozostawiono bez rozwiązania. Powtarzający się błąd w słowie „conciones” pisane jako „contiones” również pozostawiono bez poprawki, która wymagałaby każdorazowego zamieszczania symbolu [s]. W pisowni tekstu łacińskiego wprowadzono ujednoczenie v/u, zastąpiono *j* i *ji* przez – odpowiednio: *i* oraz *ii*.

Identyfikacja autorów i dzieł została przeniesiona do przypisów. Nazwiska autorów są w nich zamieszczane w brzmieniu zależnym od źródła identyfikacji, które jest podawane w nawiasie przy pomocy skrótu. Ponieważ niektóre nazwiska podawane są przez wizytatora w postaci zapisu zlatynizowanego, nastęrcza to sporo trudności w ustaleniu autora. Również niedokładny i często skrótowy sposób zapisu tytułów w źródle jest powodem szeregu trudności w ich identyfikowaniu. Stąd niektóre pozycje tytułowe są rozstrzygnięte jedynie w sposób przypuszczalny. Niektórych pozycji tytułowych nie udało się ustalić wcale. Tytuły dzieł zidentyfikowanych zamieszczono w przypisach kursywą i skrócono do niezbędnego minimum. Miejsce i rok wydania wybrano dowolnie (gdzie było tylko możliwe – wydanie pierwsze), gdyż miało to na celu jedynie potwierdzenie faktycznego istnienia takiego dzieła w badanym okresie.

Wykaz skrótów bibliograficznych

- The British Library – The British Library general catalogue of printed books to 1975, ed. J. Emmett, London 1979-1987
CCFR – Catalogue collectif de France (www.ccf.fr/bnf.fr)
CGN – Catalogue général des livres imprimés de la Bibliothèque Nationale, Paris 1897-1981
DDB – Die Deutsche Bibliothek (z3950gw.dbf.ddb.de)
DdS – Dictionnaire de spiritualité ascétique et mystique, doctrine et histoire, direct. M. Viller, Paris 1937-1995
DdTcat – Dictionnaire de théologie catholique, direct. A. Vacant, Paris 1930-1972
E – K. Estreicher, Bibliografia polska, cz. III. Druki XV-XVIII w., Kraków 1891-2000, t. 12-34
EC – Enciclopedia cattolica, com. dirett. G. Pizzarolo, Citta del Vaticano, 1948-1954

- EK – Encyklopedia Katolicka, kom. red. W. Granat, Lublin 1995-, t. 1-
- EKOść – Encyklopedia kościelna, wyd. M. Nowodworski, Warszawa 1873-1933
- EpowOrgelb – Encyklopedia Powszechna, wyd. S. Orgelbrand, Warszawa 1859-1868
- EWJ – Encyklopedia wiedzy o Jezuitach na ziemiach Polski i Litwy 1564-1995, oprac. L. Grzebień, Kraków 1996
- Harvard – Harvard Libraries (lib.harvard.edu)
- Inwentarz 1789 – Inventarium Bibliothecae Monasterii Bessoviensis... 1789, Akta i dokumenty konwentu OO. Paulinów w Beszowej z lat 1703-1810, Arch.JG-Częstochowa sygn. 1598, ABMK 1778
- KCSD – Katalog Centralny Starych Druków Biblioteki Narodowej
- Kórnik – Katalog Starych Druków Biblioteki Kórnickiej (www.bkpan.poznan.pl)
- KSD – Katalog Starych Druków Biblioteki Uniwersyteckiej KUL
- LTfK – Lexicon für Theologie und Kirche, Hrsg. W. Kasper et al., Freiburg im Breisgau, 1993-2001
- Nowy Korbut – Bibliografia Literatury Polskiej. Nowy Korbut, Piśmiennictwo staropolskie, red. nac. K. Budzyk, Warszawa 1963-1965, t. 1-3
- PEK – Podręczna encyklopedia kościelna, oprac. Ks. S. Gall, Warszawa 1904-1916
- Pelczar, t. – J. S. Pelczar, Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim, cz. 1-3, Kraków 1896-1900
- Pelczar – J. S. Pelczar, Zarys dziejów kaznodziejstwa w Polsce, Kraków 1917
- PSB – Polski słownik biograficzny, Kraków 1935-1997, t. 1-37
- SBN – Istituto Centrale per il Catalogo (opac.sbn.it)
- Schuppe – F. Schuppe, Katalog der Bibliothek der katholischen Stadtpfarrei zu Neisse, Neisse 1965
- SPTK – Słownik Polskich Teologów Katolickich, red. H. F. Wyczawski, Warszawa 1981-1983
- Watykan – Biblioteca Apostolica Vaticana (bav.vatican.va)

Libri Concionatorii

1. Kazania niedzielne y świątalne X. Bierhi¹ – 3
2. Kazania niedzielne Starowolskiego² – 3
3. Kazania niedzielne Rychłowskiego³ – 5
4. Kazania świątalne Tegoż⁴ – 1
5. Kazania niedzielne y świątalne X. Skargi⁵ – 2
6. Kazania o 7 sakramentach Tegoż⁶ – 1
7. Conciones festiuales Makowski⁷ – 2
8. Conciones dom[inicales] pars aestiuaalis Eius[dem]⁸ – 1
9. Kazania niedzielne Dębskiego⁹ – 1
10. Postylla X. Wuyka¹⁰ – 2
11. Conciones in dom[inicas] et festa Fabri¹¹ – 8

¹ Prawdopodobnie chodzi o *Kazania na niedziele y święta doroczne*, Kraków 1620 (E, cz. 3, t. 2, s. 142-143) Adama Fabiana Birkowskiego (1564-1636), dominikanina, jednego z najznakomitszych kaznodziejów polskich (EKOśc, t. 2, s. 358).

² Szymon Starowolski (1588-1656), kanonik krakowski, polihistor, polemista, należący do najwybitniejszych ludzi nauki w Polsce XVII wieku (SPTK, t. 4sz, s. 187- 188): autor zbioru kazań: *Arka Testamentu, Zamykająca w sobie Kazania niedzielne całego roku*, wyd. w Krakowie w 1648 (E, cz. 3, t. 18, s. 187).

³ Franciszek Rychłowski (1618-1680), reformator, gorliwy i świątobliwy kaznodzieja (PEK, t. 33/34, s. 376), kazania niedzielne wydał w dwóch zbiorach: *Kazania na niedziele całego roku*, Kraków 1666 i *Kazania dwojakie na niedziele całego roku*, Kraków 1672 oraz świąteczne w zbiorze: *Kazania na Święta Całego roku*, Kraków 1667 (E, cz. 3, t. 15, s. 514).

⁴ Patrz przypis 3.

⁵ Piotr Skarga (1536-1612), jezuicki polemista i hagiograf, znany też z działalności charytatywnej, kaznodzieja nadworny Zygmunta III (SPTK, t. 4sz, s. 84) napisał m.in. *Kazania na niedziele i święta całego roku*, Kraków 1595 (E, t. 17, s. 142), *Kazania o siedmiu Sakramentach Kościoła katolickiego*, Kraków 1600 (SPTK, t. 4sz, s. 87).

⁶ Patrz przypis 5.

⁷ Szymon Stanisław Makowski (1612-1683), teolog, filozof (PSB, t. 19, s. 244), profesor teologii w Akademii Krakowskiej i kanonik katedralny krakowski (Pelczar, s. 225), swoje kazania świąteczne wydał w dwóch częściach: *Pars Hyemalis Concionum pro Festiuitatibus, Christi, B. Virginis et Sanctorum*, Cracoviae 1666, *Pars Aestiva concionum pro festiuitatibus*, Cracoviae 1665 (E, cz. 3, t. 11, s. 59-60), część letnią kazań niedzielnych – *Pars aestiua concionum dominicalium* – wydał w Krakowie w 1675 r. (E, cz. 3, t. 11, s. 59).

⁸ Patrz przypis 7.

⁹ Jerzy Dębski (1663-1733), kaznodzieja jezuicki, prof. retoryki w Przemyślu, filozofii w Ostrogu, Lwowie i Lublinie oraz teologii scholastycznej i polemicznej we Lwowie (EWJ, s. 124) swój *Troiaki poklon kaznodziejski niedzielny*, wydał w Kaliszu 1725 (E, cz. 3, t. 4, s. 93).

¹⁰ Jakub Wujek (1541-1597), dogmatyk i tłumacz Biblii z zakonu jezuitów (SPTK, t. 4sz, s. 469), chodzi o którąś z dwóch jego postylli: *Postilla catholica, to iesth Kazania na każdą Niedzielę, y na każde święto*, Kraków 1573 (cz. III w Krakowie 1575) (E, cz. 3, t. 22, s. 389-391) lub *Postile Catholicka Mnieysza*, Posnaniae 1582 (cz. I i II) (E, cz. 3, t. 22, s. 385).

¹¹ Spośród teologów o nazwisku Fabri można wymienić Jana Fabri z Lentkirch (1478-1541), bpa wiedeńskiego oraz Jana Fabri (1504-1558), dominikanina (PEK, t. 11/12, s. 178). W tym

12. Kazania świątne X. Bogdanowicza¹² – 1
13. Kazania niedzielne X. Benedykta¹³ – 1
14. Kazania passyonalne X. Gutowskiego¹⁴ – 1
15. Nuptiae agni X. Węgrzynowicza¹⁵ – 1
16. Kazania o przyściściu na świat¹⁶ – 1
17. Kazania niedzielne X. Wolskiego¹⁷ – 2
18. Kazania na uroczystość NMP – 2
19. Sermones claustrales Sotarerii¹⁸ – 4
20. Sermones in dominicas Pomerii¹⁹ – 3
21. Sermones in festa – 1
22. Sermones in festa BVM Sancii²⁰ – 1

przypadku najprawdopodobniej chodzi o kilka tomów kazań jezuita Macieja Fabera (1587-1653), kaznodziici i proboszcza w Ingolsztadzie (PEK, t. 11/12, s. 178) ze zbiorów: *Auctarium Operis Concionum Tripartiti... Pars Prima De Dominicis*, Pars II Quae est de Sanctis, Cracoviae 1648 (E, cz. 3, t. 5, s. 152) lub *Concionum Sylva Nova in Dominicis et Feta [!] Totius Anni*, Coloniae Agrippinae, 1654 (DDB).

¹² Tomasz Bogdanowicz (1658-1718), dominikanin, kaznodzieja lwowski (PEK, t. 5/6, s. 24), autor kazań świątecznych *Trąba nowego testamentu... różnemi ciesząca kazaniem*, Częstochowa 1716 (E, cz. 3, t. 2, s. 208).

¹³ Chodzi prawdopodobnie o Benedykta Zawadzkiego (1652-1705), pijara (Pelczar, t. 2, s. 240), autora *Kazań na niedziele doroczne*, Warszawa 1700 (E, cz. 2, t. 2, s. 6).

¹⁴ Bernard Gutowski (ok. 1633-1696), reformat, (SPTK, t. Iag, s. 611) reprezentowany tu zbiorem: *Kazania na niedziele całego roku*, Warszawa 1696 (z dodatkim kazania o Męce pańskiej 1695) (E, cz. 3, t. 6, s. 477).

¹⁵ Antoni Węgrzynowicz (1658-1721), reformat, mariolog, polemista, kaznodzieja i wykładowca teologii w Lublinie i Krakowie, autor kazań wydawanych w języku łacińskim z myślą o ich międzynarodowym spopularyzowaniu (SPTK, t. 4sz, s. 412), *Nuptiae Agni Gody Baranka Apokaliptycznego Albo Kazania Na Uroczyste Świąta* wydał w Krakowie 1711 w trzech częściach (E, cz. 3, t. 21, s. 310). Napisał też *Alphabetum Immaculae Conceptionis*, Cracoviae 1710 (E, cz. 3, t. 21, s. 308).

¹⁶ Może chodzić o *Messiasz: albo Kazania O upadku y naprawie rodzaju ludzkiego przez przyście na świat Pana naszego Jezusa Christusa*, Poznań 1579 Stanisława Karnkowskiego (1525-1603) (E, cz. 3, t. 8, s. 120) (por. Inwentarz 1789, poz. 21, s. 226).

¹⁷ Jan Wolski (1659-1729), nauczyciel w różnych kolegiach jezuitckich, gdzie zasłynął jako wymowny kaznodzieja (EKOść, t. 32, s. 237), jego kazania niedzielne *Dni Pańskie Słonce Boskiego Słowa Wypogodzone. To iest Kazania na Niedziele Calego Roku* wydano w Częstochowie w 1714 roku (E, cz. 3, t. 22, s. 295).

¹⁸ *Schema regulare seu Sermones Claustrales*, Częstochowa 1694 (E, cz. 3, t. 19, s. 295) Bartłomiej Pawła Szatarewicza (1647-1713), paulina, autora biblijnych komentarzy (SPTK, t. 4sz, s. 280).

¹⁹ Któreś z tomów kazań Oswalda Pelbarta, zwanego Pelbartem z Temeszwaru (1435-1504), kaznodziici franciszkańskiego wydawanych pod nazwą „Pomerium” – *Sermones de tempore z 1498, Sermones de Sanctis i Sermones Quadragesimales w 1499*, (PEK, t. 31/32, s. 29); znany też jako autor *Stellarium coronae gloriosissimae Virginis*, Venetiis 1586.

²⁰ *Sermones Festivitatum annualium B. Virginis Mariae*, Valence 1512 – autor – Sancho Porta (Sancius Porta) (zm. 1429), dominikanin, znane są też jego *Divinum ac proinde inestimabile... Mariale*, Lyon 1513 (DdS, t. 14/1, kol. 309).

23. Kazania świętne X. Kaczyńskiego²¹ – 1
24. Sermones Ignoti – 1
25. Kazania świętne X. Szyrmy²² – 1
26. Kazań panegirycznych rocznych – 4
27. Sermones Mefferith²³ – 1
28. Hortulus reginae Eius[dem]²⁴ – 1
29. Caelum epireum Engielgrave²⁵ – 2
30. Sacra problemmata²⁶ – 1
31. Conciones de passione d[omin]ae Fornerii²⁷ – 2
32. Conciones festuales Nyseni²⁸ – 2
33. Conciones in Festa BVM – 1
34. Conciones in festa Fidelis²⁹ – 2
35. Conciones in dominicas Pakotli³⁰ – 2
36. Kazania świętalne X. Gorzyńskiego³¹ – 3

²¹ Paweł Kaczyński (1610-1676), kaznodzieja jezuicki, rektor kolegium w Lublinie i Jarosławiu (PEK, t. 19/20, s. 177) napisał *Kazania na święta całego roku*, Kalisz 1684, (E, cz. 3, t. 8, s. 9).

²² Antoni Szyrma (1660-1734), kaznodzieja z zakonu jezuitów (PEK, t. 39/40, s. 28), wydał kazania świętaczne pt. *Dni Skarbowie Do Skarbu wiecznego Króla należące*, Wilno 1719 (E, cz.3, t. 19, s. 356).

²³ Chodzi chyba o nazwę „Meffreth”, której używa się dla określenia trzech części kazań nieznanego księdza pochodzącego prawdopodobnie z diecezji Meissen (być może mnicha, który określa siebie jako „tysięczny duchowny Chrystusa”) opracowanych w latach 1443-1477 (DdS, t. X, kol. 934) – *Sermones Meffreth alias Ortulus reginae*, S.l. 1478 (CGN, t. 111, kol. 387) lub też *Hortulus reginae, sive sermones Meffreth*, Nurembergae 1496 (CGN, t. 111, kol. 388).

²⁴ Patrz przypis 23.

²⁵ *Coelum empyreum, non vanis & fictis*, Coloniae Agrippinae 1668-1670 (Watykan) jezuita belgijskiego Henryka Engelgrave (1610-1670) (PEK, t. 11/12, s. 2), jest jednym z jego trzech zbiorów kazań (w dwóch vol.) obok: *Caeleste Pantheon*, Coloniae 1657 i *Lux evangelica*, Anvers 1648 (DdS, t. 4, kol. 748-749).

²⁶ Prawdopodobnie chodzi o *Sacrorum problematum in evangelia docta*, Moguntiae 1670 (Schuppe, s. 17-18) wydane po raz pierwszy w Palermo w latach 1661-1667 w wersji włoskiej Bonherby Raffaella (1600-1681) teologa włoskiego z zakonu augustianów (DdTCat, t. 2/2, kol. 986).

²⁷ Frederic Foerner (Förner) (1570-1630), biskup pomocniczy Bambergu (DdS, t. 5, kol. 527), autor zbioru kazań *Paradisus malorum punitorum*, Ingolstadii 1623-1626 (CCFR) (t. 2 poświęcony męce Pańskiej) (DdS, t. 5, kol. 528).

²⁸ Didacus Nissenus (zm. 1656), bazylianin (DdS, t. 11, kol. 368), tytuł bliżej niezrozpoznany, być może chodzi o pierwszy tom *Opera omnia – Sermones aurei in omnia Evangelia quadragesima dominicalia et ferialia*, Cracoviae 1650; Tom drugi ma tytuł *Sermones aurei in omnia evangelia Dominicalia, extra quadragesimalia totius anni* (E, cz. 3, t. 12, s. 160).

²⁹ Chodzi o Benedictusa Fidelisa (zm. 1648) (SBN) i jego *Paradisus sanctorum, hoc est sermones sancti panegyrici in festa sanctorum*, Venetia 1658 (CCFR).

³⁰ Augustin Paoletti (1600-1671), augustianin (DdS, t. 12/1, kol. 163), napisał *Discursus praedicabiles sive viridarum sacrarum concionum in dominicis*, Coloniae 1664 (Schuppe, s. 90).

³¹ Ignacy Anioł Gorzyński, paulin i kaznodzieja krakowski (Pelczar, s. 248), autor kazań *Nowy odgłos chwały Świętych Boskich*, Częstochowa 1717, (E, cz. 3, t. 6, s. 269).

37. Conciones in dominicas – 1
38. Kazania niedzielne X. Brzeskiego – 1
39. Praeco divini verbi³² – 1
40. Conciones d[omi]nicales Nyseni³³ – 2
41. Conciones de X[ri]sto Povodovii³⁴ – 1
42. Contiones variae Osorii³⁵ – 10
43. Gospodini nieba y ziemie³⁶ – 1
44. Contiones de X[ri]sti mysteriis – 1
45. Kazania passyonalne X. Paszkiewicza³⁷ – 1
46. Kazania na koronacyą NMP – 1
47. Kazania X. Iugowskiego³⁸ – 1
48. Kazania passyonalne – 1
49. Stellarium BMV³⁹ – 2
50. Contiones in d[omi]nicas et festa Bessae⁴⁰ – 8
51. Contiones festivales Cautini⁴¹ – 1
52. Contiones dominicales Costerae⁴² – 2

³² Praeco divini verbi B. Albertus Magnus wyd. w Krakowie w 1649 r. (E, cz. 3, t. 12, s. 312) Szymona Okolskiego (zm. 1653), dominikanina, autor prac historyczno-kościelnych i komentatora dzieł Alberta Wielkiego (SPTK, t. 3mr, s. 241).

³³ Patrz przypis 28.

³⁴ Hieronim Powodowski (1543-1613) (PEK, t. 31/32, s. 377) napisał m.in. w trzech częściach *Christologiae seu Sermorum de Christo*, Cracoviae 1602-1610, (E, cz. 3, t. 14, s. 188), *Conciones Aliquot Piae Et Eruditae*, Posnaniae 1578 (E, cz. 3, t. 14, s. 189).

³⁵ *Sylva variarum concionum Divini verbi praedicatoribus extra ordinem Dominicarum*, Lugduni 1601, znane są też kazania tego autora – Juana Osorio (1542-1595), jezuita hiszpańskiego (Watykan) wydane w pięciu tomach w Paryżu w 1601 – *Conciones Joannis Osorii... in quinque tomos distinctae* (CGN, t. 127, kol. 1135).

³⁶ *Gospodyni nieba y ziemie*, Kraków 1650 (E, cz. 3, t. 10, s. 260) Jacka Liberyusza (1599-1673), kaznodziei z zakonu Kanoników Regularnych na Kazimierzu (Pelczar, s. 222); Obok zbioru *Gospodarz Nieba y ziemie*, Kraków 1657 (E, cz. 3, t. 10, s. 260) można wymienić jeszcze i inne, m.in.: *Gwiazda morska N. Marya Panna*, Kraków 1670, *Przyłbica żołnierska*, Kraków 1640, *Wieniec św. Augustynowi*, Kraków 1641, *Kolęda gospodarska*, Kraków 1649 (Pelczar, s. 222).

³⁷ Michał Paszkiewicz, bernardyn z XVII w. (PEK, t. 29/30, s. 378), napisał zbiór kazań *Sława bolesna albo... przez pięć piątków passyjnych z ambony*, Wilno 1744 (Pelczar, s. 262).

³⁸ Jan Jugowski znany z autorstwa *Kazania na uroczystość Bożego narodzenia...* (zarazem: *Drugiego kazania na dzień S. Pawła*, Częstochowa 1710 (E, cz. 3, t. 7, s. 662).

³⁹ Patrz przypis 19.

⁴⁰ Piotr de Besse (1567-1639), autor cyklu kazań *Conceptions theologiques* oraz m.in. prac z zakresu duchowości kapłańskiej (EKOść, t. 3, s. 70), tu zapewne: *Conciones sive conceptus theologici ac praedicabiles in omnes quadragesimae et paschalis dominicas ac ferias*, Coloniae Agrippinae 1613 (DDB).

⁴¹ Ignacio Coutinho (1590-1647), dominikanin, prawdopodobnie chodzi o jego *Sanctorale, sive conciones super festivitates*, Coloniae 1661 (SBN).

⁴² Franciszek Coster (1531-1619), jezuita autor dzieł o treści ascetycznej i polemicznej (PEK, t. 7/8, s. 209) i kazań m.in.: *Conciones in Evangelia Dominica*, Coloniae Agrippinae 1626 (DDB).

53. Contiones Quadragesimales – 1
54. Epithome s[anctorum] patrum Lopae⁴³ – 1
55. Contiones d[omi]nicales Patri – 1
56. Kazania X. Liberiusza⁴⁴ – 1
57. Kazania X. Bielickiego⁴⁵ – 1
58. Contiones festuales Pomerii⁴⁶ – 1
59. Kazania świątelnne X. Bielickiego⁴⁷ – 1
60. Kazania niedzielne X. Gierawskiego⁴⁸ – 3
61. Contiones de adventu Raulin⁴⁹ – 1
62. Dictionarium contionatorum⁵⁰ – 1
63. Contiones in evangelia quadragesimae – 1
64. Contiones festuales Marchantii⁵¹ – 1
65. Contiones morales Spoelbergii⁵² – 1
66. Alphabetum imm[aculatae] con[ceptionis] BVM Węgrzynowicza⁵³ – 1
67. Kazania na koronacyą NMP Często[chowskiej]⁵⁴ – 2
68. Contio[nes] de BVM Bzovii⁵⁵ – 1

⁴³ *Epitomes Sanctorum patrum*, Tarvisii 1605 (CCFR) dominikanina Juana Lopeza (1524-1632) (PEK, t. 23/24, s. 403).

⁴⁴ Patrz przypis 36.

⁴⁵ Stanisław Bielicki (1654-1718) jezuitki, kaznodzieja we Lwowie, później w Lublinie i Piotrkowie, jeden z najlepszych kaznodziejów polskich nawiązujący do sytuacji społeczno-politycznej w kraju (EWJ, s. 45), autor kazań niedzielnych *Niedziele kaznodziejskie*, Częstochowa 1712 i świątecznych *Święta kaznodziejskie*, Kalisz 1717 (E, cz. 3, t. 2, s. 72).

⁴⁶ Patrz przypis 19.

⁴⁷ Patrz przypis 45.

⁴⁸ Być może chodzi o Bonawenturę Gelarowskiego (1656-1711), kaznodzieję z zakonu jezuitów (PEK, t. 13/14, s. 70), napisał *Kazania na Niedziele całego roku i święta Chrystusowe*, Toruń 1727 (KSD).

⁴⁹ Jean Raulin (1443-1515), benedyktyn (DdS, t. 13, kol. 154), autor *Opera...in varios sermonum tomos divisa* (vol. 1. *Sermones adventuales*), Antverpiae 1611-1612, (CGN, t. 146, kol. 968).

⁵⁰ Najprawdopodobniej *Dictionarium concionatorum*, Coloniae 1602 (Watykan) Pietro Ridolfi (zm. 1601), słynnego kaznodziei franciszkańskiego (LTK, t. 8, kol. 1182).

⁵¹ Jacques Marchant (1585-1648), pisarz teologiczno-pastoralny (DdTCat, t. 9/II, kol. 2004), chodzi tu chyba o *Vitis florigera... concionatoribus ad pectus appendenda & diebus festis*, Coloniae Agrippinae 1661, (The British Library, t. 211, s. 40) zawierające opisy życia świętych ułożone na cały rok, stosowane do kazań (DdTCat, t. 9/II, kol. 2004).

⁵² Guillaume Spoelberch (1569-1633), franciszkanin, autor *Concionum moralium pro dominicis festivitibusque totius*, Anvers 1626 (DdS, t. XIV, kol. 1174-1175).

⁵³ Patrz przypis 15.

⁵⁴ Może chodzić o *Nowa koronę chwały*, wyd. w Częstochowie w 1718 r. czyli 17 kazań na koronację NMP Antoniego Nowakowskiego (E, cz. 3, t. 12, s. 183) (por. Inwentarz 1789, poz. 13, s. 228).

⁵⁵ Stanisław Abraham Bzowski (1567-1637), historyk i kaznodzieja dominikański (Nowy Korbut, t. 2, s. 71/72), być może chodzi o *Trilogium B. Virginis*, Venetiis 1596 (E, cz. 3, t. 2, s. 500) czyli trzy kazania na główne uroczystości NMP i VPM lub też *Thesaurus laudum Sanctiis daiparae*, Venetiis 1598 – czyli 20 kazań na wykład Pieśni Salve Regina (Pelczar, t. 2, s. 176).

69. Sermones in dominicas – 1
70. Kazania postne X. Losiewskiego⁵⁶ – 1
71. Kazania niedzielne X. Lipiewicza⁵⁷ – 1
72. Sermones in dom[inicas] et festa Jacobi de Var[agine]⁵⁸ – 1
73. Sermo[nes] de passione David SI⁵⁹ – 1
74. Contiones in d[omi]nicas Lampergii⁶⁰ – 1
75. Kazania pogrzebowe różnych – 2
76. Kazania pogrzebowe y na skaplerz⁶¹ – 1
77. Sermones in dominicas P[etri] Jeremias⁶² – 1
78. Sermones in d[omi]nicas et infra dies – 5
79. Contiones in d[omi]nicas in festa – 6
80. Contiones in festa Ignote – 2
81. Contiones d[omi]nicales Pensingier⁶³ – 1
82. Contiones in d[omi]nicas et festa Dedigner⁶⁴ – 2

⁵⁶ Franciszkanin Fortunat Łosiewski (zm. 1751) (SPTK, t. 2hł, s. 576) kaznodzieja katedry krakowskiej (PEK, t. 25/26, s. 105) napisał *Rozmysl na zmysł to jest kazania o pięci zmysłach ludzkich*, Kraków 1735 (SPTK, t. 2hł, s. 576) czyli kazania na wtorki quadragezmalne (Pelczar, s. 261).

⁵⁷ Antoni Lipiewicz, bernaryn, kaznodzieja katedry krakowskiej (Pelczar, t. 304), żył w XVIII wieku (PEK, t. 23/24, s. 350), nie wiadomo dokładnie o który zbiór chodzi, może *Mowy kaznodziejskie światłem Ewangelii oświecone*, Kraków 1756 (E, cz. 3, t. 10, s. 301).

⁵⁸ Jakub de Voragine (1229-1298), dominikański kaznodzieja i pisarz hagiograficzny, najbardziej znany z autorstwa dzieła *Legenda sanctorum* (Legenda aurea) – czyli zbioru opowieści biblijnych i hagiograficznych na uroczystości i wspomnienia liturgiczne dotyczące postaci świętych, napisał też *Sermones dominicales* i *Sermones de sanctis* (1277-81), oraz *Sermones quadagesimales* (1285-92) (EK, t. 7, kol. 713-714).

⁵⁹ Jean David (1546-1613), belgijski jezuita chodzi chyba o jego *Paradisus Spons et Sponsae... ac mysteriis Passionis Christi colligenda*, Anvers 1607 (DdS, t. 3, kol. 47-48), w Krakowie wydane w 1608 r. pt. *Pięćdziesiąt punktów rozmyślań Męki P. Jezusowej .... przez X. St. Grochowskiego* (E, cz. 3, t. 4, s. 85).

⁶⁰ Joannes Justus Landsberg (1490-1539), niemiecki kaznodzieja i pisarz ascetyczny z zakonu kartuzów (PEK, t. 23/24, s. 189), napisał *Conciones in evangelia et epistolas dominicales*, Antverpiae 1570 (Schuppe, s. 67), *Sermones de sanctis*, Coloniae 1545 (CCFR).

⁶¹ Może chodzić o jakieś kazania ks. Jacka Przetockiego (1599-1655) (PSB, t. 29, s. 20), zapisane w 1789 r. jako *Kazanie na Szkaplerz i kilka Pogrzebowych* (Inwentarz 1789, poz. 33, s. 228), być może nawet chodzi o *Milosierdzie Bogarodzice Maryey Nad Bractwem Szkaplerza S. Pokazane*, Kraków 1650 (E, cz. 3, t. 14, s. 353).

⁶² Dominikanin Petrus de Hieremia (Petrus Hieremias Siculus) (1399-1452) (DDB), może chodzić o dzieło *Divinum Petri Hieremie opus.... Sermones dominicales per totum annum*, Brescia 1502 (SBN).

⁶³ Sebastien Henri Penzinger (zm. 1708), teolog austriacki (DdS, t. 12/1, kol. 1052) napisał m.in. *Bonus ordo triplicis formatae concionis supra omnes dominicas totius anni*, Noribergae 1713 (Harward).

⁶⁴ Prawdopodobnie dominikanin Joannes Dedinger i jego dwa tomy kazań: *Annona annua seu in totius anni dies dominicas selectae conciones*, Monachii 1668, *Panoplia seu armatura sanctorum*, Viennae 1670 (Schuppe, s. 35) (por. Inwentarz 1789, poz. 35 i 36, s. 222).

83. *Dicenda contionatoria Ostrorog*⁶⁵ – 1
84. *Sermo[nes] de BVM Sancii*⁶⁶ – 1
85. *Concio[nes] S. Calamatae*⁶⁷ – 1
86. *Sermo[nes] quadrag[esimales] Eius[dem]*⁶⁸ – 1
87. *Kazania niedzielne y święt[alne] X. Losiewicza*⁶⁹ – 1
88. *Kazania postne Tegoż*⁷⁰ – 2
89. *Postilla cum expositione Ignoti* – 1
90. *Kazania postne o 7 słowach Pana X[rystu]sa*⁷¹ – 1
91. *Kazania o NMP X. Osieckiego*⁷² – 1
92. *Kazania świętne X. Herki*⁷³ – 1
93. *Conciones in d[omi]nicas Saisyen* – 1
94. *Conciones in d[omi]nicas Granatt[ensis]*⁷⁴ – 1
95. *Kazania pogrzebowe różne* – 1
96. *Contiones Povadovii*⁷⁵ – 1
97. *Promptuarium cath[olicum] Stemplatovii*⁷⁶ – 1
98. *Contiones festuales Beyrling*⁷⁷ – 1

⁶⁵ Anioł Adam Ostroróg (ok. 1654-1733), egzegeta, hagiograf i kaznodzieja z zakonu karmelitów trzewickowych w Krakowie, Lwowie, Poznaniu i Zamościu (PTK, 3mr, s. 280), autor *Dicenda Concionatoria, seu supplementum Commentarii moralis*, Leopoli 1723 (E, cz. 3, t. 12, s. 505).

⁶⁶ Patrz przypis 20.

⁶⁷ Aleksandro Calamato (zm. 1648) (Harvard), kapłan i mówca z Messyny (PEK, t. 3, s. 261), autor *Conciones sacrae ac morales* (t. 1 poświęcony kazaniom na niedziele i święta, t. 2 – kazaniom quadragezimalnym) (CGN, t. 22, kol. 555).

⁶⁸ Patrz przypis 67.

⁶⁹ Reformator Michał Łosiewicz (Pelczar, s. 257), napisał kazania na niedziele i święta *Pastwa Słowa Bożego*, Torunii 1706 oraz *Residencia przyjaciół y sług Pana nad Pany*, Thoruń 1713 (E, cz. 3, t. 10, s. 416-417).

⁷⁰ Patrz przypis 69.

⁷¹ Franciszek Ignacy Gryllecwicz, Pleban Opalenicki, *Głos łabęci umierającego na krzyżu Chrystusa to iest siedm ostatnich słów Chrystusowych siedmia kazań postnych*, Posnaniae 1695 (E, cz. 3, t. 6, s. 433) (por. Inwentarz 1789, poz. 1, s. 227).

⁷² Bruno Osiecki, paulin z XVIII w. (PEK, t. 29/30, s. 257), napisał kazania na święta NMP – *Prymicie pracy Kaznodziejskiej*, Częstochowa 1738 (E, cz. 3, t. 12, s. 464).

⁷³ Ks. Ignacy Kanty Herka (1704-1744), kaznodzieja katedralny w Krakowie, autor pośmiertnie wydanych zbiorów kazań (EK, t. 6, kol. 760) *Zebranie prac Kaznodziejskich*, Poznań 1749 i *Pamiętka kaznodziejskiej pracy*, Poznań 1751 (E, cz. 3, t. 7, s. 142-143).

⁷⁴ Ludwik z Granady (1504-1588), pisarz ascetyczny i znakomity kaznodzieja dominikański (PEK, t. 25/26, s. 26), autor m.in. *Conciones de tempore et sanctis*, Moguntiae 1612; *Concionum R.P.F. Ludovici Granat[ensis]... quae quartis et sextis feriis et diebus dominicis quadragesimae*, Romae 1577 (CCFR).

⁷⁵ Patrz przypis 34.

⁷⁶ Tomasz Stapleton (1535-1598), angielski pisarz i autor m. in. dzieł homiletycznych (PEK, t. 37/38, s. 94-95), tu reprezentowany przez *Promptuarium catholicum ad instructionem concionatorum contra nostri temporis haereses*, Venetiis 1608 (Watykan).

⁷⁷ Wawrzyniec Beyerlinck (1578-1627) (Harvard) autor dzieł homiletycznych (PEK, t.3/4, s. 293), być może chodzi o *Conciones selectae*, Coloniae 1627 (Pelczar, t. 3, s. 337/8).

99. Contiones in d[omi]nicas et festa Ozorii⁷⁸ – 8
100. Echo contionum Beschierii⁷⁹ – 1
101. Contiones variae Eiudem⁸⁰ – 7
102. Contiones in d[omi]nicas et festa de Palude⁸¹ – 5
103. Sermones de SS. Lansporgii⁸² – 2
104. Contiones in d[omi]nicas et festa thesaurii – 2
105. Contiones in d[omi]nicas Gradoci⁸³ – 2
106. Contio[nes] festiva[les] Giersunt – 1
107. Contiones d[omi]nicales Acostiae⁸⁴ – 1
108. Contiones d[omi]nicales Quintirij – 1
109. Paradisus concionator[um] Villelmi⁸⁵ – 1
110. Sermones varii – 4
111. Sermones quadra[gesimales] Granaten[sis]⁸⁶ – 1
112. Contiones Ichinii⁸⁷ – 1
113. Contiones dominicales – 1
114. Contiones Jacobi Saper⁸⁸ – 1
115. Contiones d[omi]nicales Topiarii⁸⁹ – 1
116. Sermones et prompt[uarium] Ignose – 2

⁷⁸ Patrz przypis 35.

⁷⁹ Philippus Bosquier (1561-1636) francuski kaznodzieja franciszkański (Pelczar, t. 3, s. 121), autor m.in. *Catechismus Baptistae Catenati seu Echo concionum*, Coloniae Agrippinae 1622 (KCSO).

⁸⁰ Patrz przypis 79.

⁸¹ Piotr Paludanus (ok. 1277-1342), dominikanin (DdTCat, t. 12/2, kol. 2036), znany z komentarza do *Libri IV Sententiarum* Piotra Lombarda (Pelczar, t. 1, s. 133), autor: *Sermones Thesauri novi de tempore et de sanctis*, Norumbergae 1487 (cz. III – Sermones quadragesimales Thesauri novi, Argentinae 1488) (CGN, t. 88, kol. 670671).

⁸² Patrz przypis 60.

⁸³ Prawdopodobnie chodzi o Stanisława Grodzickiego (Grodiciusa) (1541-1613), jezuickiego kaznodzieję na Litwie, autora zbiorów kazań *Quadrupartitae conciones in quatuor dominicas Adventus*, Wilno 1605, *Quadrupartitae Conciones in dominicas septem*, Kraków- Ingolsztadt 1610-1614, *Quadruplices Conciones in dom. Septuag.*, Kraków 1607 (EKoś, t. 6, s. 428).

⁸⁴ Jose de Acosta (1540-1600), pisarz i misjolog jezuicki (EK, t. 1, kol. 60), napisał *Conciones de adventu: id est de omnibus dominicis et festis diebus*, Salmanticae 1597 (Harvard).

⁸⁵ Wilhelm Oonsell (1571-1630), kaznodzieja i pisarz dominikański (PEK, t. 29/30, s. 211), autor *Paradisus concionum*, Antverpia 1613 (SBN).

⁸⁶ Patrz przypis 74.

⁸⁷ Gabriele Inchino (ok. 1548-ok. 1608), kaznodzieja z zakonu kanoników regularnych, autor *Conciones de quattuor hominis novissimis*, Venezia 1593 (EC, t. 6, kol. 1761).

⁸⁸ Prawdopodobnie Jacob Schoepper (1512/16-1554), teolog, kaznodzieja i poeta (LTK, t. 9, kol. 196), napisał *Conciones in epistolas et evangelia*, Coloniae 1570 (Harvard).

⁸⁹ Gilles Dominique Topiarius (ok. 1500-1579), dominikanin z początku XVI w. (DdS, t. 15, kol. 1042), autor *Conciones in evangelia et epistolas quae dominicis diebus*, Parisiis 1571 (CGN, t. 200, kol. 733).

117. Sermones d[omi]nicales Quintinii⁹⁰ – 1
118. Contiones Pantanii⁹¹ – 1
119. Contiones de sanctis Pelbarti⁹² – 1
120. Contiones festivales Brzezinski⁹³ – 1

---

⁹⁰ Prawdopodobnie Jean Quintin (1500-1561), teolog francuski (EPowOlgeb, t. 21, s. 833) i jego Sermones dominicales, s.l. 1513 (CCFR).

⁹¹ Georgius Bartholdus Pontanus (zm. 1616), być może chodzi o dzieło *Aureum breviarium concionatorum, sive sermones*, Coloniae Agrippinae 1611 (CGN, t. 140, kol. 758).

⁹² Patrz przypis 19.

⁹³ Paulin Michał Brzeziński (ok. 1718-1796), kaznodzieja (EK, t. 2, kol. 1134), autor kazań świątecznych na cały rok *Zbiór Słowa Bożego y pochwał świętych pańskich*, Częstochowa 1764 (E, cz. 3, t. 2, s. 394).

DIE PREDIGTBÜCHER VOM ENDE DES 18. JAHRHUNDERTS IN BESZOWA

Zusammenfassung

Die Verzeichnisse der in den kirchlichen Visitationsprotokollen aus der Zeit vor den Polnischen Teilungen aufgeführten Bücher bilden oft die einzige Spur nicht mehr existierender Bibliotheken. Die übliche Weise des Notierens der Autoren und Titel der in den Pfarreien oder Klöstern befindlichen Bücher erlaubt lediglich Untersuchungen zur quantitativen und inhaltlichen Struktur dieser Büchersammlungen und macht es unmöglich, zum Beispiel die innere Organisation der Bibliothek, die Arten ihrer Vergrößerung oder die Herkunftsquellen dieser Sammlungen zu erkennen.

Das Visitations-Inventarverzeichnis der Ordenspfarrei der Pauliner von 1783 enthält ein Verzeichnis von 807 Bänden und zeugt von einer mehrhundertjährigen Sammeltätigkeit der seit 1421 in diesem Ort ansässigen Ordensmänner. Im Zusammenhang mit der Übernahme der Pfarrseelsorgepflichten durch die Pauliner wurden in ihrer Bibliothek auch Bücher gesammelt, die für die Predigtstätigkeit hilfreich sein konnten. Diese Predigtenabteilung bildete 25% des Gesamtbestandes der Büchersammlung von Beszów und enthielt Predigtsammlungen von etwa 80 polnischen und ausländischen Autoren. Die Bibliothek selbst war am Ende des 18. Jahrhunderts die umfangreichste aller Büchersammlungen des Dekanats Pacanów sowie der gesamten Präpositur Wiślica.

Das Inventarverzeichnis von Beszów liefert einen der wenigen Beweise für die Existenz einer so imposanten Bibliothek, die ähnlich wie andere Sammlungen dieser Art in der Zeit der Ordenskassationen zerstört wurde. Ein Teil ihrer Bestände (540 Exemplare) wurde im Jahre 1819 der - nach dem Novemberaufstand nach Petersburg geschafften - Öffentlichen Bibliothek einverleibt, die übrigen wurden zerstreut oder gingen verloren. Einzelne Exemplare kann man noch in den Beständen der Landesbibliotheken finden, zum Beispiel in der Öffentlichen Hieronim-Łopaciński-Bibliothek in Lublin oder in der Krakauer Jagiellonen-Bibliothek.

Aus dem Polnischen übersetzt von Herbert Ulrich